

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060307

SLUTLIGT BESLUT
2026-05-05
Stockholm

Mål nr
ÖF 18408-25

Sid 1 (3)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, slutliga beslut 2025-12-01 i mål nr F 4533-25, se bilaga A

PARTER

Klagande
Trafikverket

SAKEN
Klagorätt
(Lantmäterimyndighetens ärendenr G19300)

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.
2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 2349154

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Trafikverket har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens beslut och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Trafikverket har anfört i huvudsak följande.

Ordalydelsen i 60 § väglagen (1971:948), VägL, anger bland annat att väghållaren får göra gällande den rätt att föra talan som tillkommer ägaren av den fastighet vars behov av utfartsväg ska tillgodoses. Någon begränsning i rätten att föra talan görs inte i lagtexten. När departementschefen i propositionen till anläggningslagen (1973:1149), AL, anför att det inte finns tillräckliga skäl för att tillerkänna Vägverket en generell rätt att föra talan mot förrättningsbeslut är det enligt Trafikverket fråga om klagorätt i andra sammanhang än de som omfattas av 60 § VägL, där Trafikverket är direkt involverat som sakägare.

Att påkalla och föra talan vid förrättningen är i vissa fall en nödvändig förutsättning för väghållarens möjlighet att, genom att själv bygga en ersättningsväg, minska de olägenheter som uppkommer till följd av ett beslut enligt väglagen. Det är mest ändamålsenligt om väghållarens ansvar för kostnader till följd av markanspråk för gemensamhetsanläggningen kan hanteras vid förrättningen. Utöver att Trafikverket i fall som det aktuella åtar sig att stå för ersättning till följd av upplåtet utrymme, och alltså är de facto-betalare, är Trafikverket enligt 58 § VägL skyldigt att ersätta delägarna i anläggningssamfälligheten för avsevärt men.

Om Trafikverket inte delar lantmäterimyndighetens bedömning i ersättningsfrågan riskerar en utebliven klagorätt att antingen omintetgöra Trafikverkets möjlighet till en självständig prövning av 58 § VägL eller att delägarna i anläggningssamfällighetens ekonomiska ställning försämrats. Självständig prövning enligt föregående mening åsyftar i detta fall dels att ett beslut eller en dom enligt AL ges prejudiciell verkan i den

efterföljande prövningen enligt VägL, dels att den faktiska kostnad som lantmäterimyndighetens beslut ger upphov till i sig leder till ett avsevärt men enligt 58 § VägL.

En felaktigt bestämd ersättning enligt AL riskerar att minska nyttan för en enskild fastighet på ett sätt som inte Trafikverket kan kompensera för. Detta eftersom ersättning enligt AL är större än marknadsvärdeminskningen medan ersättning enligt 58 § VägL ska utgå för ökade kostnader för nyanläggning eller ändring av utfart, ökning av väghållningskostnad eller annat avsevärt men.

SKÄLEN FÖR MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd och avgör målet omedelbart.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning avseende Trafikverkets rätt att överklaga lantmäterimyndighetens beslut. Vad Trafikverket anfört i Mark- och miljööverdomstolen ger inte anledning till någon annan bedömning. Trafikverkets överklagande ska därför avslås.

Beslutet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Vibeke Sylten, hovrättsråden Ulf Wickström, referent, och Katarina Berglund (deltar inte i beslutet om prövningstillstånd) samt tekniska rådet Carina Nordström.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

SLUTLIGT BESLUT
Meddelat i Växjö
2025-12-01

Målnummer
F 4533-25

PARTER

Klagande (såvitt nu är aktuellt)

Trafikverket

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut 2025-06-27 i ärende nr G19300, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Överklagande av Lantmäteriets beslut, 2025-06-27, diarienummer G19300 angående anläggningsåtgärd för ny gemensamhetsanläggning, fastigheten D m.fl. i Alvesta kommun; nu fråga om avvisning.

BESLUT

Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandet.

BAKGRUND

Lantmäteriet beslutade den 27 juni 2025 bl.a. om omprövning av gemensamhetsanläggning A samt att delägare i gemensamhetsanläggningen tillsammans ska betala ersättning till ägaren av B med 85 000 kr.

Trafikverket har överklagat Lantmäteriets beslut till mark- och miljödomstolen i den del som berör ersättningsbeslutet.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

YRKANDEN M.M.

Trafikverket yrkar att mark- och miljödomstolen, med ändring av Lantmäteriets beslut, ska tillerkänna ägaren av fastigheten B en ersättning om 53 000 kr.

Trafikverket har anfört bl.a. följande. Trafikverket ställer sig initialt tveksam till den egna rätten att klaga på det aktuella beslutet. Eftersom det finns ett intresse av att pröva vissa av de principer som ligger till grund för Lantmäteriets ersättningsbeslut lyfts följande omständigheter fram till stöd för klagorätten.

Den aktuella ansökan gavs in till Lantmäteriet den 19 juni 2019. Beslut om spärning av utfart på C och D togs den 4 respektive 17 juni 2021. I vart fall i och med att besluten vann laga kraft har Trafikverket kunnat ansöka om anläggningsförrättning med stöd av 60 § väglagen (1971:948). Därmed bör Trafikverket även ha rätt att under en pågående anläggningsförrättning göra gällande den rätt som tillkommer ägarna av de fastigheter som påverkas av spärningsbesluten, trots att förrättningen påkallats på annan rättslig grund. Eftersom fastigheterna som påverkas av spärningsbesluten ingår i anläggningssamfälligheten, som genom det överklagade beslutet förpliktas att betala ersättning, bör Trafikverket således ha rätt att överklaga ersättningsbeslutet.

Enligt Lantmäteriets protokoll har Trafikverkets grund för ansökan i ärendet varit 20 a § väglagen. Att ansökan skett med förmodat stöd av 20 a § väglagen saknar dock betydelse för tillämpligheten av 60 § väglagen. Bestämmelserna kan enligt Trafikverket tillämpas parallellt. Om domstolen skulle vara av en annan uppfattning ska emellertid följande beaktas.

Av 20 a § väglagen framgår att väghållaren ska påkalla förrättning för att ordna den enskilda väghållningen om byggandet av en allmän väg medför att en enskild väg behöver byggas eller att ändrade förhållanden uppstår som

väsentligt inverkar på väghållningen för en sådan väg. När 20 a § väglagen infördes var det för att stärka skyddet för enskilda när de åsamkas förrättningskostnader på grund av åtgärder på det allmänna vägnätet. En allmän väg kan till exempel byggas så att den korsar en enskild väg eller ett enskilt vägnät på ett sådant sätt att det finns anledning att genom en förrättning dela upp en förekommande samfällighet i två samfälligheter.

Som bestämmelsen är utformad är väghållaren skyldig att påkalla förrättning endast när det finns ett orsakssamband mellan byggandet av en allmän väg och behovet av att bygga en ny enskild väg eller uppkomsten av ändrade förhållande som väsentligt inverkar på väghållningen för en enskild väg. Ombyggnad av en väg, som det rör sig om i det aktuella fallet, omfattas av rekvisitet *byggande av väg* (se 10 § väglagen). De närmare förutsättningarna för ombyggnaden har genom beslut fastställts i vägplanen. Där framgår att ombyggnaden av väg 25 inte i sig medför att den enskilda vägen påverkas på ett sådant sätt att 20 a § väglagen aktualiseras, till exempel genom att enskild vägmark tas i anspråk med vägrätt (såsom i exemplet från propositionen enligt punkten 1.4 ovan). I stället har behovet av att ändra den enskilda vägen uppkommit först i och med att tidigare utfartsmöjligheter ointetgjorts, vilket har skett genom de beslut om spärning som tagits. Även om verkställandet av de i vägplanen föreslagna utfartsspärningarna har förutsatts vid planeringen av ombyggnationen av väg 25, menar Trafikverket alltså att orsakssambandet enligt 20 a § väglagen brister.

SKÄL FÖR BESLUT

I målets handläggning har fråga uppkommit avseende Trafikverkets rätt att överklaga och om Trafikverket kan föra talan i frågan som berör Lantmäteriets ersättningsbeslut. Trafikverket är sökande till förrättningen som avser nybildning av gemensamhetsanläggning.

Lagrum som berörs är 20 a § och 60 § Väglagen, 20 § anläggningslagen (1973:1149) samt 1 kap. 1-2 §§ Expropriationslagen.

Av 20 a § väglagen framgår att Trafikverket har rätt att påkalla en förrättning enligt anläggningslagen om byggandet av en allmän väg medför att en enskild väg behöver byggas eller att ändrade förhållanden uppstår som väsentligen inverkar på väghållningen av en sådan väg.

Av 60 § väglagen framgår följande:

För att minska de olägenheter som genom vägran av tillstånd som avses i 39 § eller genom föreskrift eller förordnande som har meddelats med stöd av 39–41 § uppkommer för fastighet som har haft utfart till allmän väg, får väghållaren själv bygga nödvändig utfartsväg för fastigheten. I sådana fall får väghållaren, om det behövs för bygget av utfartsvägen, göra gällande den rätt som tillkommer ägaren av den fastighet, vars behov av utfartsväg skall tillgodoses,

1. att begära förrättning enligt anläggningslagen (1973:1149) för ianspråktagande av mark eller annat utrymme som tillhör en annan fastighet, och
2. att föra talan vid förrättningen.

Trafikverket har därför även rätt att begära förrättning enligt anläggningslagen och föra talan vid en sådan förrättning enligt 60 § väglagen. Mark- och miljödomstolen instämmer i Trafikverkets inställning att 20 a § väglagen och 60 § väglagen kan tillämpas parallellt.

Frågan är däremot hur långtgående Trafikverkets rätt som sakägare sträcker sig i en anläggningsförrättning. I förarbetena till anläggningslagen prop 1973:160 anförs att utredningen inte funnit tillräckliga skäl att tillmötesgå verkets önskemål om en generell rätt att föra talan mot förrättningsbeslut. Utredningen anförde att det bör ankomma på 1969 års vägutredning att närmare utreda och

ta ställning till dessa frågor (jfr prop. 1971:123 s. 137 och 143). Vid införandet av väglagen framgår också att stora delar av de ersättningsreglerna från dåvarande lagen om allmänna vägar överfördes till väglagen, jfr prop. 1971 s. 202. De nuvarande bestämmelserna i 60 § väglagen behövs utan ändring i sak. Vägverkets (idag Trafikverkets), i likhet med övriga myndigheters, intressen i anläggningssammanhang bör sålunda enligt propositionen 1973:160 bevakas genom fastighetsbildningsmyndighetens och länsstyrelsens försorg. Någon generell rätt för Trafikverket att föra talan i lantmäteriförrättningar har således inte införts.

I förarbetena inför införandet av 20 a § väglagen, prop. 1980/81:100 bil. 9 s. § 122 berördes endast rätten att påkalla förrättning i de fall utbyggnad av en allmän väg medför sådana förändringar i väghållningen för en enskild väg att en förrättning krävs. Vägverket ska stå för förrättningskostnaden för en sådan förrättning vilket inte var möjligt innan.

Vid översyn av enskilda väglagen, prop. 1996/97:92 gjordes inte några av de önskade ändringar som hade lyfts i samband med tidigare vägutredningar. Däremot gjordes en hänvisning till trafiksäkerhetsbestämmelser i väglagen. Rätt att påkalla förrättning för väghållare kvarstod därmed på samma sätt som tidigare.

Trafikverket har därför rätt att ansöka om förrättning samt en skyldighet att betala förrättningskostnader i vissa fall. Trafikverket har därmed också rätt att föra talan i frågor som rör skyldigheten att betala förrättningskostnader och, rimligen, även utformningen av anläggningen i den mån frågorna berör trafiksäkerheten eller de konsekvenser resultatet får för det allmänna vägnätet.

Enligt 20 § anläggningslagen är innehavare av särskild rätt till fastighet sakägare vid förrättningen om hans rätt beröres. Av förarbetet framgår att begreppet särskild rätt har samma innebörd som förslaget till ny expropriationslag, jämför 1 kap. 2 § ExL. Vägrätt är en sådan rätt som ska

jämställas med särskild rätt. Detta innebär att väghållare också kan överklaga en lantmäteriförrättning enligt de regler som gäller för sakägare i dessa hänseenden.

Frågor som rör fastighetssamverkan och deltagande i gemensamhetsanläggning och ersättningsfrågor inom ramen av anläggningsförrättningen är därmed delägarnas angelägenhet.

Det finns inte några uttalanden i förarbetena om att Trafikverket har rätt att föra talan som sakägare i fråga om beslut om ersättning till delägare i en anläggningsförrättning. Denna fråga synes heller inte ha prövats tidigare av fastighetsdomstolarna, mark- och miljödomstolarna eller annan instans.

Trafikverket kan inte åläggas betalningsansvar för markintrånget inom ramen för själva lantmäteriförrättningen, eftersom endast sakägare kan åläggas betalningsansvar i en sådan prövning. Mot bakgrund av hur dagens regler är utformade kan Trafikverket inte heller betraktas som sakägare i ersättningsfrågor som rör annan markägare inom ramen för en lantmäteriförrättning.

Trafikverket har däremot enligt väglagen en skyldighet att ersätta de skador som en markägare lider till följd av en vägbyggnation. I det fall Trafikverket eller någon markägare begär ersättning enligt väglagen eller att ersättning ska betalas, dvs när en överenskommelse inte kan nås, så sker prövningen enligt väglagens regler. Talan om sådana ersättningsfrågor kan i förekommande fall väckas vid mark- och miljödomstolen genom en ansökan om stämning och prövas utifrån väglagens regler.

Eftersom Trafikverket inte har varit part i frågan om storleken på ersättningsnivån i lantmäteriförrättningen så torde inte Trafikverket heller vara bunden av det belopp Lantmäteriet beslutat om vid prövning av vilken ersättning som ska utgå enligt väglagens regler. I en sådan prövning enligt väglagens regler utreds dessutom också om ett sådant orsakssamband finns

som gör att Trafikverket är skyldig att betala ersättningen som beslutats om i lantmäteriförrättningen.

Domstolen har förståelse för den praktiska tillämpningen och att nuvarande behov skiljer sig åt i jämförelse med när lagarna infördes, dvs att man idag vill att ersättningsfrågor ska kunna väckas redan i lantmäteriförrättningen eller i mark- och miljödomstolen i stället för att föra flera processer. Det är däremot inte möjligt att Trafikverket först driver en process om ersättning inom lantmäteriförrättningen och därefter även inom ramen för väglagens regler, om delägarna kräver ersättning. En sådan ordning har inte införts och kräver lagändring.

Mot bakgrund av ovanstående ska Trafikverkets överklagande avvisas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-11)

Överklagande senast den 22 december 2025.

I domstolens avgörande har rådmannen Ann Westerdahl, ordförande, och tekniska rådet Björn Bodin deltagit.